

Poistotekstiilin lajittelu

Helsinki

StadinAO

Funded by
the European Union
NextGenerationEU

Jotpa

Jatkuvan oppimisen ja
työllisyyden palvelukeskus

Tässä koulutuksessa muun muassa:

- Tekstiilimateriaalien tuntemusta ja niiden tunnistamista
- Tekstiilien uudelleenkäytöstä
- Arvotuotteiden ja merkkitekstiilien tunnistamisesta
- Tekstiilien huoltamisesta
- Myynnistä ja markkinoinnista
- Tietoa tekstiilien kiertotaloudesta

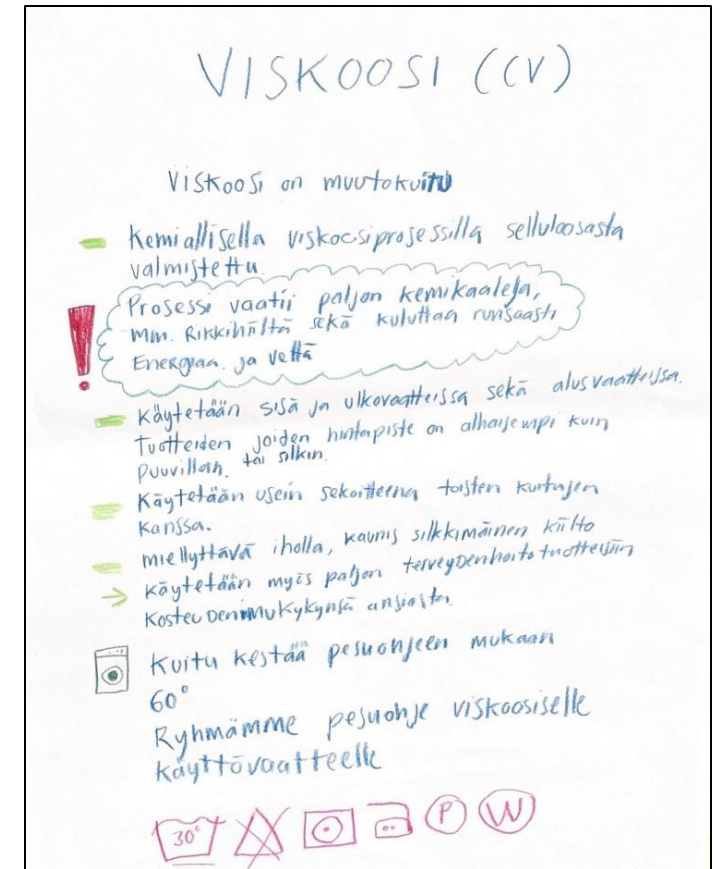
Miksi on tärkeää
tietää mistä
tekstiilejä
valmistetaan?

Helsinki

StadinAO

Ryhmätyö; valmistetaan info-taulut (aikaa noin 30min)

- Jakautukaa pieniin ryhmiin
- Joka ryhmälle arvotaan oma kuitu
- Tehkää teille arvotusta kuidusta info-taulu, joka sisältää ainakin seuraavat tiedot:
  - Mihin kuituihin jaotellaan (esim. luonnonkuitu:eläinkuitu/kasvikuitu)
  - Kuidun nimi ja lyhenne (esim. puuvilla CO)?
  - Keskeiset ominaisuudet (esim. veden imukyky, paloturvallisuus...)
  - Missä tuotteissa olet huomannut tätä kuitua käytettävän?
  - Miltä materiaali tuntuu?
  - Huoltoon liittyvä informaatio ja näitä noudattava hoito-ohje
  - 1-3 asiaa miksi kyseistä kuitua EI tulisi käyttää (esim. Eettiset ja ekologiset asiat)

Tekstiilikuidut

Luonnonkuidut

Mineraalikuidut

Asbesti
(epäorgaaninen)

Kasvikuidut

Siemenkuidut
Puuvilla
Kapokki

Runkokuidut

Pellava
Juutti
Nokkonen
Hamppu
Rami
Kenaf
Henequen

Lehtikuidut

Manilla (abaca)
Sisali
Tupasvilla
Ananas

Hedelmäkuidut

Kookos

Eläinkuidut

Eläinten villat ja karvat

Villa
Mohair
Kashmir
Cashgora
Alpakka
Kameli
Jakki
Laama
Vikunja
Guanaco
Angora
Vuohen karva
Hevoson jouhi
Naudan karva
Majavan karva
Saukon karva

Kehrääjähönteisten tuottamat kuidut

Silkki

Höyhenet
Untuva

Tekokuidut

Muuntokuidut

Selluloosa-muuntokuidut

Viskoosi
Kupro
Modaali
Lyocell

Selluloosa-esterikuidut

Asetaatti
Triasetaatti

Proteiini-muuntokuidut

Kaseiini
Soija
Maissi

Muut

Alginaatti
Luonnonkumi

Synteettiset kuidut

Öljypohjaiset synteettiset kuidut

Polyesteri
Polyamidi
Elastaani
Akryyli
Modakryyli
Aramidi
Polyeteeni
Polypropeeni
Elastodieeni
Klorokuidut
Fluorokuidut
Polyimidi
Polykarbamidi
Polyuretaani
Vinylaali
Trivinylaali
Elastomultiesteri

Biopohjaiset synteettiset kuidut

Polylaktidi

Epäorgaaniset kuidut

Metallikuidut
Keraamiset kuidut
Hiilikuidut
Lasikuidut

Puuvilla (CO)

- Siemenkuitu, 1-vuotinen kasvi -> siemenkarvat
- Viljely lämpimässä ilmastossa
- Kerätään koneellisesti tai käsin, paalataan, karstataan ja toimitetaan kehräämöille (langanvalmistus)
- Keskisiä ominaisuuksia:
  - Kevyt, pehmeä ja taipuisa kuitu -> mukava päällä ei sähköisty
  - Huono palautuminen (elastisuus) (esim. housujen polvipussit), rypistyy helposti
  - Helppo pestä, mukava päällä -> farkut ja alusvaatteet
  - Valonkesto kohtalainen; esim. kellastuu auringossa
- Käyttökohteita: vaatetus, kodintekstiilit (verhot, petivaatteet, pyyhkeet)

Puuvilla (CO)

- Miksi ei tulisi käyttää:
  - Ympäristönäkökulmat:
    - Viljely ja käsittely vaatii runsaasti vettä -> värjäykseen mm. Enemmän vettä kuin PES + enemmän kemikaaleja
    - runsaasti torjunta-aineita
  - Sosiaaliset näkökulmat:
    - Viljely pääsääntöisesti köyhissä maissa -> ihmisoikeuskysymykset
    - pienviljelijät vs. Suuryritykset)
- Huolto: 95* valko; 40-60* värikäs; kloori- ja happivalkaisu; voi kutistua 1. pesussa (huom esikutistus ja siliävyysviimeistely); värjäys ja painatukset vaikuttavat pesuun
- Puuvillaa voidaan myös kierrättää (esim. [Pure Waste](#))
- Luomupuuvilla (tuotanto hyvin vähäistä 0,7-1% tuotannosta)

Pellava (LI)

- Runkokuitu
- Tuotanto suhteellisen vähäistä, suurin osa Euroopassa (mm. Ranska)
- Valmistuksessa useita vaiheita (hyvänä esimerkkinä Myyrän housut –animaatio):
  - Nyhdetään maasta -> pektiinin hajotus liottamalla (Euroopassa ketoliotus), kuivaus, rohtaus, loukutus, lihtaus, häkilöinti (eli kampaus)
- Tuotannin hyviä puolia:
  - kasvaa vaatimattomasti, kestää tuholaisia paremmin, on varsin ekologinen viljeltävä ja tuotettava
- Miksi ei tulisi käyttää, mm.:
  - liotus (vaatii vettä, voi rehevöittää lähialueen vesistöjä), jatkokäsittely (esim. Valkaisu) voi vaatia paljon energiaa

Pellava (LI)

- Keskeisiä ominaisuuksia:
  - Vahvempi ja jäykempi kuin CO
  - Huono elastisuus -> rypistyy helposti; kestää paremmin tuohyönteisiä kuin CO
  - Huonompi valonkestävyys kuin CO -> hapristuu esim. auringonvalossa
  - hyvä kosteudensitovuus ja lämmönjohtavuus -> oivallinen kuumana kesänä sekä esim. pyyhkeissä
- Huolto; valk. 95*, vär. 40-60*; ei voimakasta linkousta (voi jättää pysyvät rypyt)
- Käyttökohteita:
  - vaatetus, kodintekstiilit (ennen myös paljon purjekankaissa ja kalaverkoissa)
- Tutustu myös Rami, Nokkonen ja Hamppu

Helsinki

Villa (WO)

- Proteeinikuitu, jota tuotetaan ympäri maailman: isoimpina Kiina, Australia, Uusi-Seelanti, EU:ssa Iso-Britannia
- Kerätään villantuotantoon jalostetuista lammasroduista; hieno- (mm, merino, keskihieno ja peitinvilla), sekä sekavilla (mm. suomalainen maatiaislamma)
- **tuottaminen:**
  - lammas keritään -> lajitellaan hienouden mukaan -> kuitu puhdistetaan ja öljytään -> karstataan (suoristetaan, poistetaan epäpuhtaudet -> kampalankaa varten erotellaan lyhimmät kuidut -> asetellaan kuidut samansuuntaisesti -> kehrätään langaksi
- **Vastuullisuus ja ympäristönäkökulmia:**
  - Lampaiden kasvatusta (päästöt ja maankäyttö), eläinten hyvinvointi (mm. Jalostus ja ahtaat olot), mulesing -toimenpide

Villa (WO)

- **Ominaisuuksia:**
  - Hyvä murtovenymä (palautuu venytyksistä => villapaita matkalaukussa -> nopea höyrytys/sumutus ja avot!)
  - Hylkii luonnostaan vettä ja likaa
  - vanuttuu helposti, voi menettää muotonsa ja kutistuu kuumassa => HELLÄVARAINEN PESU
  - Kestää huonosti tuholoaisi (vaatekoi/turkiskuoriainen)
  - Luonnostaan paloturvallinen (esim. Hyvä eristemateriaali, villaa iltanuotiolle!)
- **Huolto;** käsinpesu (tai hellävarainen 40*), ei tarvitse pestä usein; tasokuivaus; usein riittää höyrytys
- Käytetään laajasti vaatetuksessa ja sisustuksessa

Muitakin villoja

Mohair (WM)

Kashmir (WS)

Alpakka (WP)

Kameli (WK)

Helsinki

StadinAO

Angora (WA)

Silkki (SE)

- silkki- eli mulperiperhosen toukan kehräämä, ainoa luonnosta saatava proteiinifilamenttikuitu
- Hieno ja arvostettu kuitu
- suurimpina tuotantomaina Kiina ja Intia
- **Eettiset ja ekologiset näkökulmat:**
  - Mulperiperhosten ja toukkien kasvatusta (eläinten oikeudet!), tuotannon kemikaalikuorma (puiden lannoitus/myrkytys), veden ja energian kulutus, ihmisoikeudet
- Ekologisempi: villisilkki (tuotanto hyvin vähäistä); tussah- ja tasar-silkki -> koteloituvat niin, että toukkia ei tarvitse tappaa ehjän filamentin saamiseksi

Silkki (SE)

- **Tuotanto:**
  - Tarvitaan sekä munivia perhosia, että toukkia => perhonen munii -> toukat kuoriutuvat (niitä hoidetaan ja ruokitaan, mulpperipuun satoaika) -> toukka koteloituu -> kotelot kerätään ennen kuoriutumista -> toukat tapetaan kuumalla ilmalla tai keittämällä -> kongit "keritään" auki
- **Ominaisuuksia:**
  - Vahva ja pehmeä kuitu (huom! Raakasilkin ominaisuudet hieman erilaiset!)
  - Hyvä kosteudensitovuus tuntumatta märältä
  - On sekä lämmin, että viileä (sopii kesään ja talveen) -> mutta huono hienkesto
  - Kestää huonosti säätilojen vaihtelua ja valoa -> esim. UV heikentää lujuutta => kangas "hapristuu"
  - Vaatii hellävaraisen pesun (ei vahvoja pesuaineita, mieti: tahranpoisto); ei saa valkaista
- **Huolto:** käsipesu (max. erittäin hellävarainen 40*); pitää pestä heti (esim. Hiki tarttuu) - lujuus laskee märkänä!

Muuntokuidut

- Muuntokuidut ovat tekokuituja, joiden raaka-aineet saadaan luonnosta
- Biohajoavia
- **Raaka-aineina:**
  - Selluloosa eri puulajeista tai heinävartisista kasveista (esim. Bambu)
  - Proteiini (tuotanto todella vähäistä)
- **Jaotellaan kolmeen:**
  - Selluloosamuuntokuidut: (viskoosi CV, modaali CMD, kupro CUP, lyocell CLY)
  - Selluloosaesterikuitu: esim. Asetaatti (CA, ennen AC)
  - Proteiinimuuntokuidut: esim. Kaseiini, maissi
- Eri kuitujen valmistusprosessi eroaa liuotukseen käytettävien kemikaalien mukaan -> pääasiallisesti märkäkehruu

Viskoosi (CV / ennen VI)

- Viskoosi selluloosamuuntokuiduista tuotetuin 2020; Kiina suurin tuottaja
- Tuotanto monivaiheinen, vaatii energiaa, vettä ja monia haitallisia kemikaaleja
- **Ominaisuudet:**
  - Pehmeä ja silkkimäinen kuitu
  - Elastisuus ja kimmous huono – rypistyy helposti (huom. Sekoitukset ja hartsiviimeistely)
  - Pidättää kosteutta – tuntuu mukavalta ja viileältä, mutta painavalta (mukava kesällä)
  - Saattaa kutistua, eikä kestä juurikaan hankausta
  - Huono sään ja valonkesto, kestää kuivana varastointia, mutta pilaantuu
  - Herkkua tuholaisille (mm. Sokeritoukat/koi)
- Käytetään puuvillan tapaan vaatteissa ja sisutuksessa, ja sekoitekankaissa (esim. CV/CO; CV/WO; CV/PES) - sekoitteet parantavat viskoosin ominaisuuksia; brodeerauslangat
- **Edullisempi kuin puuvilla.**
- **Negatiiviset puolet:**
  - Tuotanto vaatii runsaasti energiaa, vettä, kemikaaleja
  - Rikkihiilen käyttö vaarantaa ympäristön ja ihmiset

Viskoosi (CV)

- Käytetään puuvillan tapaan vaatteissa ja sisutuksessa, ja sekoitekankaissa (esim. CV/CO; CV/WO; CV/PES) - sekoitteet parantavat viskoosin ominaisuuksia; brodeerauslangat
- **Edullisempi kuin puuvilla.**
- **Negatiiviset puolet:**
  - Tuotanto vaatii runsaasti energiaa, vettä, kemikaaleja
  - Rikkihiilen käyttö vaarantaa ympäristön ja ihmiset
- **Huolto;** hellävarainen vesipesu 60* (mieluiten hieno ja max 40*); varovainen rumpukuivaus; happivalkaisu; silitys max 150*

Kupro (CUP) ja Asetaatti (CA)

- **Kupro:**

- Valmistus: Kupari-ammoniummenetelmä, yleisesti raaka-aineena puuvillan valmistukseen kelpaamaton puuvillalintteri
- Vähäinen tuotanto
- Muistuttaa tunnolta ja ulkonäöltä silkkiä
- Valmistetaan, esim.: satiinia, sifonkia ja muita ohuita kankaita -> ilta-asut, vuorikankaat ja alusvaatteet
- Paremmat pesunkesto-ominaisuudet kuin silkillä

- **Asetaatti:**

- Selluloosa-asetaatista
- Kiiltävää, silkkimäistä, vähän rypistyvää; esim. vuorikankaana, kauluspaidoissa, "silkkimäiset" vaatetusankaat
- Helppo-hoitoinen, mutta ei hengitä eikä sido kosteutta

Modaali (CMD) ja Lyocell (CLY)

- **Modaali:**

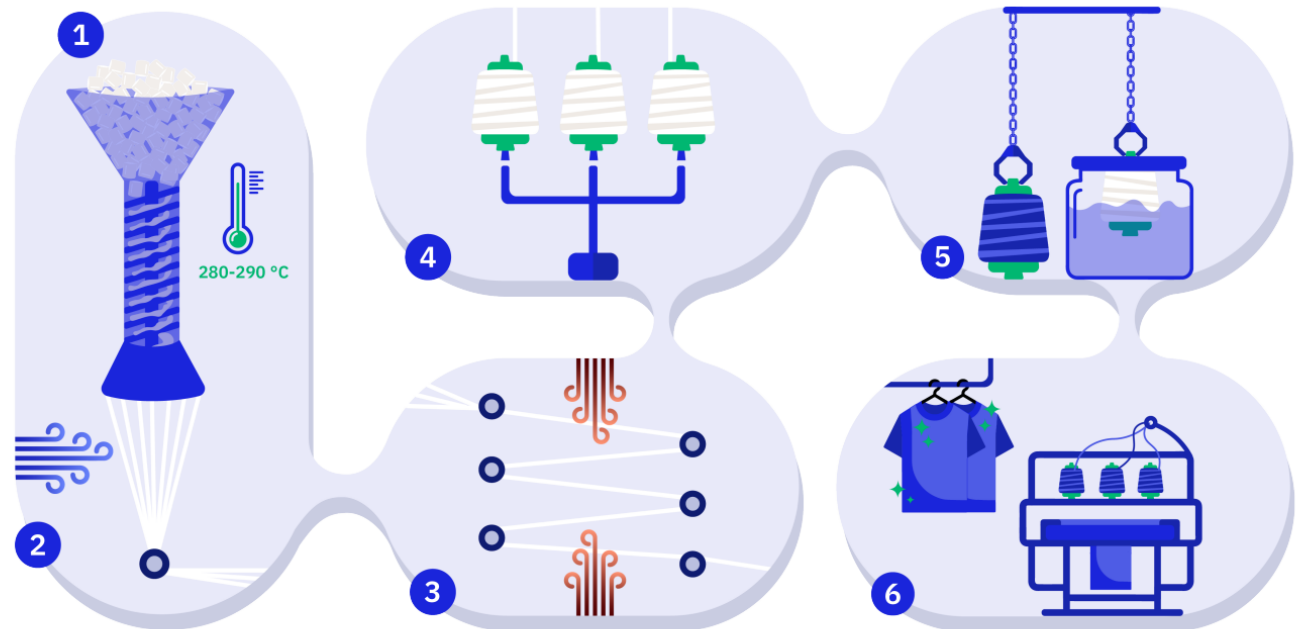
- Valmistetaan yleensä viskoosin tapaan, mutta sellun määrä on suurempi
- Ominaisuudet:
  - Lujempi kuitu, kuin viskoosi
  - Märkänä menettää lujuutta
- Huolto: sama kuin viskoosilla, kutistuu viskoosia vähemmän
- Usein pestävissä tuotteissa; esim. alus- ja vapaa-ajan vaatteet
- Ekologiset ja eettiset:
  - Samat negatiiviset vaikutukset kuin viskoosilla, MUTTA
  - Käytetään kestävästi kasvatettua pyökkiä
  - Melkein kaikki tuotannon kemikaalit voidaan kierrättää

- **Lyocell:**

- Valmistusprosessi lyhyempi ja yksinkertaisempi
- Ominaisuudet:
  - Vahva ja pehmeä; korkea märkä- ja kuivalujuus, siirtää ja imee kosteutta, sekä on helposti värjättävää
- vaatetuksessa (farkut, mekot, urheiluvaatteet yms), myös kodintekstiileissä
- valmistuksessa käytetään jo nyt biohajoavia liuottimia ja prosessissa käytetyt kemikaalit saadaan talteen yli 99-prosenttisesti

Synteettiset kuidut

- Uusiutumattomista; raakaöljyn tislauustuotteista
- Luonnossa hajoamaton
- Usein vahvoja ja kestäviä, alhainen kosteudenimukyky => kuivuvat nopeasti
- Eivät vaadi viljeltävää maa-alaa
- Vedenkäyttö valmistuksessa on luonnonkuituja vähäisempää
- Erilaisia kehrumenetelmiä

Polyesteri (PES, ennen PL)

- Tekstiileistä yleisin PES on valmistettu polyeteeniteraftalaatista
- Eniten tuotetuin kuitu; suurimpana tuottajamaana Kiina
- **Negatiiviset puolet:**
  - Uusiutumattomista raaka-aineista; raakaöljyn tislauustuotteista
  - ei maadu ja tuotanto vaatii paljon energiaa
  - Mikromuovi,
  - MUTTA ei tarvitse niin paljon vettä, tai kemikaaleja (värjäyksessä) kuin CO
- **Ominaisuuksia:**
  - Elastinen ja kimmoisa – ei rypisty ja palautuu
  - Hydrofiibinen (hylkii vettä ja kuivuu nopeasti) - esim. Urheiluvaatteet
  - ölypohjaiset tahrat tarttuvat
  - Luja kuitu, käytetään muiden kuitujen lujitteena (esim. Sukat)
  - Voidaan kierrättää
  - Sekoitekankaat palavat yleensä nopeammin kuin pelkkä PES
- Vaatetuksessa, sisustuksessa ja teknisissä tuotteissa, hyvä työ- ja suojavaatteissa
- **Huolto:** hellävarainen 60*/40*, hellä rumpukuivaus, silitys max 110*

Polyamidi (PA)

- Valmistetaan uusiutumattomista raaka-aineista: öljy ja kivihiili
- Suurin tuotantomaa Kiina (myös USA ja Taiwan)
- Toinen tunnettu nimi, Nailon
- Ominaisuudet:
  - Elastinen ja kimmoisa
  - Kestää hankausta ja venytystä
  - Kuivuu nopeasti (esim. Uima- ja urheiluasu)
  - Käytetään laajasti vaateuksessa ja sisustuksessa
- Negatiiviset puolet:
  - Uusiutumattomista raaka-aineista
  - Tuotanto vie enemmän energiaa -> vielä suuremmat päästöt kuin PES ja muut tekokuidut
- Huolto: valkoiset 60* / värikkäät 40* (hellävarainen), voi menettää lämmössä lujuttaan; kloorivalkaisu; hellä rumpukuivaus; silitys max. 110* ilman höyryä

Akryyli (PAN, huom ennen PC)

- Öljypohjainen; koostuu väh 85% akrylinitriitistä -> karsinogeeni
- Tuotanto laskenut tasaisesti, suurimpana tuotantomaa Kiina
- **Vastuullisuusnäkökulmat:**
  - Uusiutumattomista raaka-aineista (öljypohjainen) - ei biohajoava
  - Valmistuksen kemikaalit ja akrylinitriitti haitallisia -> syöpää aiheuttavia karsinogeenia
  - Kemikaaleja voidaan kierrättää, mutta osa päätyy ilmansaasteiksi (n. 3%)
  - Kuitua ei voida kierrättää, mutta tuotteista voidaan valmistaa uutta lankaa
- **Ominaisuudet**
  - Erinomainen sään- ja valon-, sekä mikro-organismien kesto
  - Villamaisia ominaisuuksia, mutta kevyempää ja helpommin konepestävää
  - Ei kestä kuumaa, kuitu helppo värjätä; paloarkaa (syttyy nopeasti ja sulaa)
  - Hankauslujuus huono ja sähköistyy -> nyppyyntyy todella helposti (ja rumasti) + imee pölyä
- **Huolto**; hellävar. 40* pesu; tasokuivaus; kangas silitys max. 110*
- **Käytetään**: vaatetus, sisustus; villan "korvikkeena", neulontalankoina ja niiden sekoitteissa, tekoturkiksissa

Elastaani (EL, huom. ennen EA)

- 85% polyuretaanista, (myös Spandex)
- n. 1% kuitujen tuotannosta, suurimmat tuottajat Kiina, Etelä-Korea & Taiwan
- Ominaisuudet:
  - Erittäin kimmoisa ja venyvä (tulee palautua 3-kertaisesta venytyksestä)
  - Hyvä hankauksen kesto, mutta suhteellisen huono vetolujuus
  - Huono sään-, ja valonkesto (hapristuu ja menettää kimmoisuuttaan -> esim. Vanha uima-asu)
- Vastuullisuus:
  - Uusiutumattomista raaka-aineista; ei hajoa luonnossa; valmistus vaatii runsaasti energiaa
  - Polyuretaani = syöpää aiheuttava
  - Liuottimet ja muut kemikaalit -> tehdastyöntekijöiden terveys vaarassa
  - Voidaan valmistaa myös biopohjaisista aineista (esim. Maissi)
- Käyttö: venyvyyttä vaativissa tuotteissa (esim. Sukat, sukkahousut, kompressiosukat), sekoitteena tuomassa lisää venyvyyttä (farkut, paidat, uima-asut, alusvaatteet).
- Huolto; hellä 60*; hellä rumpukuivaus; silitys max 110* (ei höyryä)

Innovatiivisia materiaaleja ja luonnonväriaineita:

- Kotimaisia kuituinnovaatioita:
  - [Spinnova](#)
  - [Infinna](#)
  - [loncell](#) (etsi kuva, esim. Marimekko)
  - Lue lisää, [STM ekologiset tekstiilikuidut Suomessa](#)

Tekstiilien kiertotalous

- Kaikenlaisten kuitujen tuottaminen vaatii paljon luonnonvaroja ja työtä
- Luonnonvarojen säästämiseksi tekstiilit pitäisi pitää käytössä mahdollisimman pitkään
- Ja sen jälkeen kierrättää uusiksi tuotteiksi
- Hyvä ammattitaitoinen lajittelu on välttämätöntä!

Mitä kuiduista valmistetaan?

Helsinki

StadinAO

Kankaat ja neulokset

Kudotut kankaat valmistetaan
langasta kutomalla

Neulokset langasta
neulomalla

Kudotut kankaat

Perussidoksina toimikas, palttina ja satiini (pomsi)

Kuidusta valmistetut kankaat

- Kuitukangas
  - Kuidut sidottu toisiinsa mekaanisin, fysikaalisin tai kemiallisin menetelmin
- Vahvistettu kuitukangas
  - Kuitukangas, jossa vahvisteena lankoja
- Huopa
  - Kuitukangas, joka on valmistettu kosteuden, lämmön, kemikaalien ja/tai mekaanisen käsittelyn avulla vanumiskyvyn omaavista kuiduista

Muita tekstiilien rakenteita muun muassa

Langoista valmistetut kankaat

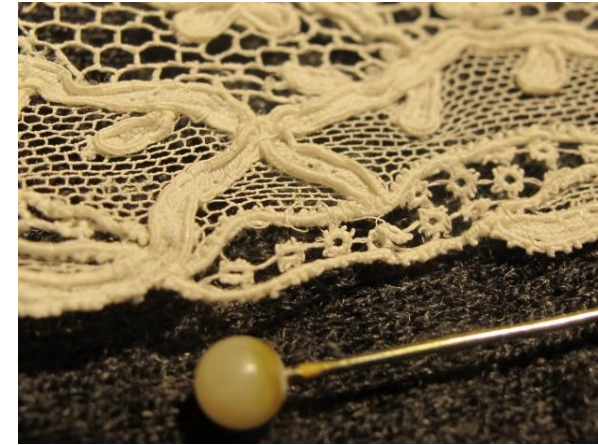
Punos

Reiälliset kankaat

Tyllit

Pitsit

Verkkokangas

pitsi

**Yhdistetyt ja pinnoitetut kankaat
(esim. Tuftattu kangas, neulattu kangas)**

Miten tekstiilejä tunnistetaan, esim.:

- Näppituntumalla -> vaati kokemusta ja toistoja
- Polttokokeilla -> pystytään erottamaan luonnonkuidut ja tekokuidut (mutta myös esim. luonnonkuiduista kasvikuidut eläinkuiduista)
- Mikroskopia -> yleisimmät luonnonkuidut niiden rakenteen perusteella ja osa tekokuiduista
- Liuotuskokeet -> sulakehruulla valmistetut synteettiset
- Koneellisesti (esim. Infrapuna)

Huom! Kun lähdet tunnustelemaan materiaalia käsin, muista pestä kädet hyvin -> käsissä oleva rasva voi vaikuttaa tekstiilin tuntuun!

Mitkä tahot kuitujen tunnistamista tarvitsevat, mm.?

- Tekstiiliteollisuus
- Jätehuolto ja lajittelukeskukset
- Suunnittelijat
- Konservattorit
- Rikostutkijat
- Tekstiilitutkijat
- Tekstiiliarkeologit

Polttokokeessa

- Seurattavat asiat:
  - Palonopeus
  - Syttymisalttius (kuinka helposti syttyy)
  - Haju ja savu
  - Miten sammuu liekistä poisottaessa
  - Palamisjäännös (esim. tuhka, kova kivimäinen kokkare)
  - Jälkihehku aika
- Kaikkia kuituja ei voi erottaa, mutta

Lähteitä:

Ahvensalmi, M. (2021). Tekstiilikuitujen tunnistaminen. Opinnäytetyä, Tampereen ammattikorkeakoulu.

<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021121024936>

Boncamper, I. 2011. *Tekstiilioppi – kuituraaka-aineet*. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.

Perry, D. R. et al. 1985: Identification of Textile Materials. 7. painos. Manchester: The Textile Institute.

Puolakka, A. 1987. Tekstiilikuitujen tunnistaminen. Tampere: Tampereen teknillinen korkeakoulu.

Räisänen, R., Rissanen, M., Parviainen, E. & Suonsilta, H. (2017). Tekstiilien materiaalit. Helsinki: Finn Lectura.

Suomen Tekstiili & Muoti ry:n Tekstiilikuituopas (PDF). Ladattu 2.8.2024

[Tekstiilimateriaalit - Suomen Tekstiili & Muoti \(stjm.fi\) - nettisivu](https://stjm.fi)

Voit myös katsoa lisätietoa: <https://punomo.fi/teoriatieto/materiaalitieto/>

Helsinki

StadinAO